

פנינים ומאמרים יקרים
מתורת רבינו הגה"ק רבי נתן געשטעטנער זצוק"ל

להזרזת נתן

גליון צ"ו (שנה ב') ◊ פרשת נצבים וילך ◊ חודש אלול שנת תשפ"ג לפ"ק

תורת נתן

פנינים על התורה
מספרי "להזרזת נתן"

על ידי הלימוד [של
פרשת התוכחה] ייפטר
מכל הקללות

הנסתרות לה' אלקינו והנגלות
לנו ולקנינו עד עולם לעשות את
כל דברי התורה הזאת (כט, כח).

ר"ל ע"ד האדם יקרא לעינים ויהיה יקרא ללב
(שמואל א טז, ז), אולם מהותו של האדם יכול
להתגלות ע"י בניו כי ברא כרעא דאבוה. והיינו
הנסתרות - מה שבסתר לב האדם, לה' אלקינו, ידוע
רק להש"ת, והנגלות - הדבר המביא לידי גילוי הוא
ע"י לנו ולבנינו עד עולם.

רק ימיו מתו אבל הוא נשאר חי לעולם הבא

ויאמר ה' אל משה הן קרבו ימין למות (לא, יד).

כי משה רבינו לא מת, דצדיקים במיתתם נקראין
חיים (ברכות יח.), ומה כאן עומד ומשמש אף שם
עומד ומשמש (סוטה יג.), אבל ימיו כלו ומתו ולא
נשארו לו ימים בעולם הזה, אבל משה עצמו לעולם
קיים בעולם הבא.

מהותו של האדם יכול להתגלות ע"י בניו

אתם נצבים היום בקרבם וגו' (כט - ט). פירש"י לפי
ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים חוץ ממ"ט
קללות שבתורת כהנים הוריקו פניהם ואמרו מי ויכל
לעמוד באלו.

הנה צ"ח הוא כפל של מ"ט, וישראל תמהו הלא
בתו"כ נאמרו רק מ"ט, וא"כ איך אפשר שבמשנה
תורה שהיא חזרה על התורה נתוספו עוד מ"ט עד
שנעשו צ"ח.

אולם איתא בשם הרה"ק מבעלזא שעל ידי שלומדים
פרשת התוכחה נחשב כאילו כבר נתקיימו חלילה,
וע"כ זה מועיל להסיר פורעניות, וכמו שאמרו (מנחות
ק): העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה, ולכונה
זו חזר משה וביאר והוסיף על הקללות כדי שעל ידי
הלימוד ייפטר מכל הקללות האלו.

שיח מזהר"ן

פנינים מספר
"שיחות מלוא מלכה"

הגה"ק מזהר"ל מפראג זי"ע - ח"י אלול

רבינו מהר"ל מפראג זי"ע היה לפני בערך ארבע
מאות שנים. היה מגדולי הדור בימיו, והיה רב
בכמה מקומות במשך שנות ימי חייו, בתחילה היה
רב בפוזנא ואח"כ כיהן כרב בפראג שהיתה באותה
הימים עיר ואם בישראל, מלאה חכמים וסופרים.
שם רבינו היה "ליווא".

חיבר כמה ספרים בהלכה ובאגדה, "גור אריה" עמ"ס
עירובין שבת ופסחים, והוא ספר חשוב מאוד שיש
בו הרבה חידושים נשגבים [יש לציין שישנם בספר
הזה הרבה טעויות דפוס], ויש לציין מה שכתב בספר
זה, אודות מחלוקת הפוסקים מהו זמן בין השמשות
אם הוי יום או הוי לילה, והמהר"ל כתב שם חידוש
גדול דבין השמשות הוא מורכב גם מיום וגם מלילה
יחדיו וזהו נפק"מ לכמה דברים. עוד ספרים ישנם
מהמהר"ל, "נתיבות עולם", "דרך החיים" עמ"ס
אבות, "גבורות ה'" בעניני חג הפסח, "נצח ישראל",
"תפארת ישראל", "באר הגולה" שהוא ספר המבאר
אגדות תמוהות המפוזרות בתלמוד בבלי. לאחרונה
הדפיסו מכתב יד קדשו "חידושי אגדות מהר"ל
מפראג" על כל הש"ס. והספר הנפלא "גור אריה"
שהוא חיבור על כל פירוש רש"י על התורה, והוא
עמוק מאוד אך יש בו גם פשטות. והרבה דברים
נפלאים אפשר למצוא בספר יקר זה. [בס' שם
הגדולים להרב חיד"א ז"ל כתב, כי מהר"ל לעת
זקנותו הלך לקראקא ושם מנחתו כבוד עי"ש,
וצ"ע כי עד היום מצוי מצבתו בבית העלמין בעיר
פראג].

יפה נדרשת

במתן תורה לא מציינו שרק אלו שחוננו בראש חריף וצלול עמדו בהר סיני

אתם נצבים היום בקרבם לפני ה' וגו' כל איש ישקאל (כט, ה).

רבינו מהר"ם שיק היה מגדולי תלמידי זקני החתם סופר זי"ע, ולמד בישיבה בפרעשבורג שנים רבות. והנה בבואו
ללמוד בישיבה היה בחור בן י"ד שנים בלבד, והחת"ס לא רצה לקבלו מחמת גילו הצעיר, אבל רבינו הפציר שהחת"ס
יבחן אותו ויראה אם הוא ראוי ללמוד בישיבה, ואכן כאשר החת"ס בחנו מצאו כלי מחזיק ברכה, וקיבלו לישיבה בסבר
פנים יפות.

זכה רבינו שהתחבב במאד מאד אצל החת"ס, עד שהגדיל החת"ס להזמינו להיות מאוכלי שולחנו מידי שבת בשבתו,
דבר שרק יחידי סגולה זכו לדבר זה. ורבינו אמר על עצמו שבתחילה היה לו ראש חלש ביותר, אבל הוא בהתמדתו
הגדולה לא ייתר לעצמו, והיה מתמיד בתורה שעות רבות ביגיעה עצומה, עד שברבות הימים נעשה לאחד מגדולי
ישראל בדורות ההם.

והנה במתן תורה לא מציינו שרק אלו שחוננו בראש חריף וצלול עמדו בהר סיני, אלא כתיב (נצבים כט, ט) אתם נצבים
היום כולכם ראשיכם שבטיכם וגו' כל איש ישראל, וכולם קיבלו את התורה מידי הקב"ה, ותורה נקנית ביגיעה. כמ"כ
רבינו שלא קיבל מן השמים ראש מהיר לקלוט, ואעפ"כ כיון שהתגבר כארי לשעבד את מוחו לתורה בלבד, זכה והגיע
למדריגות נשגבות כאלו. ברבות הימים כשנעשה כבר מגדולי הדור, היה לו תלמיד חשוב ה"ה הגה"צ רבי זלמן שפיטצר
זי"ע אבד"ק ויועין שהיה חתנו דבי נשיאה זקני החת"ס, והגר"ז שפיטצר בעת שהספיד את מהר"ם שיק אחרי פטירתו,
אמר בקול בוכים, חותני החת"ס אמר פעם שאין לו מה לחדש כלום לתלמידו רבי משה שיק, וכל מה שהוא אומר
לו הרי רבינו כבר ידע חידוש זה. וידוע שהחת"ס היה מכנהו "מיין ספרים שראנק" [ארון הספרים שלי]. מחמת רוב
בקיאותו בש"ס ובפוסקים. אחד מהתלמידים כתב עליו, שהוא בעצמו ראה אותו בלכתו לביהמ"ד לתפילה וגם בחזרתו
מביהמ"ד, מעולם לא פסיק פומיה מגורסא. כמו כן ראינו מובא שרבינו היה מדקדק מאד בזמנים, בלימוד ובתפילה
ובאכילה לכל היה בדיוק נפלא, וזה כמובן תוצאה מהתמדה שמתרגלים למידת הזריזות החשובה, וגם במדריגה הזאת
אפשר להגיע לדברים נשגבים ביותר, ומעלת הזריזות כבר נכתבה בספרי הקודש. (מוצש"ק מברכין שבט שנת תשס"ב)

דבר בעתו

הטעם שתקנו לומר סליחות ביום ראשון בשבת דוקא

כתב רמ"א ז"ל (או"ח סי' תקפ"א ס"א), ועומדים באשמורת לומר סליחות ביום א' שלפני ראש השנה. ובטו"ז שם (סק"א)
הביא בשם לבוש הטעם, כדי שיהיה יום מסויים להתחלה תקנו בכל פעם ביום א'.

ובס' לקט יושר לתלמיד בעל תרומת הדשן ז"ל (או"ח עמוד ק"ז) הביא מרוב זול"ל, כשחל ראש השנה ביום ה' נוהגין לעמוד
לסליחות ביום ראשון שלפניו משום דצריכין ג' ימי הכנה, מה תאמר יעמוד ביום ב' דהוי נמי ג' ימים לפני ראש השנה,
וי"ל לעולם עומדין ביום ראשון משום שהוא סמוך לשבת, ונוהג כל אדם ללמוד בשבת משום דאין לאדם עסקים וגם
יש לו פנאי ללמוד, והביא משל כשבאו ישראל לארץ ישראל רצה תורה לחזור שק, משום שכשהיו ישראל במדבר
היו פנויים ממלאכה והיו לומדים תורה, אבל עתה כל אחד ואחד הולך לכרמו

מכניסי רחמים הכניסו רחמינו לפני בעל הרחמים (מתוך סדר הסליחות).

תפלותינו. וכן הוא ברש"י סוטה (ג, א) וז"ל, יחיד צריך שיסייעוהו מלאכי השרת צבור לא צריכי להו דכתיב (איוב ל"ו ה) הן אל כביר לא ימאס אינו מואס בתפלתן של רבים עכ"ל, [ועיין רש"י תענית (א) ד"ה ישועה פרה ורבה בו, מליצי צרות נכנסין לפניו ביום הגשמים שזכור לישועה. ועיין אורח שמות ג' ט'] דיש תפלות המוגשות על ידי מלאך ויש שאין צריך אמצעים. ברם באמת לא תקשי מזה על מהר"ל ז"ל, דהרי המהר"ל עצמו הביא מש"ס סנהדרין ג"ל, וביארו הדתם הכונה שיתפלל להשי"ת שיהיו הכל מאמצים כחו ולא יהיו לו צרים, אבל אין התפלה אל המלאכים עצמם עיי"ש. וכמו כן יתפרש הך דשבת הנ"ל, דודאי שהמלאכים מכניסים את התפלות להקב"ה, אלא שאין תפלתנו מופנת אל המלאכים שיכניסו את התפלות, וכל תפלתנו היא להקב"ה שהמלאכים יוכלו להכניס תפלתנו ולא יהיו לו צרים מלמעלה.

ואם תאמר, מכיון דחזינן שצריכינן אנו למלאכי השרת שיכניסו תפלותינו להקב"ה, אם כן איך שייך להתפלל להשי"ת שמלאכי השרת יכניסו תפלותינו, הלא תפלה זו עצמה אינה יכולה להתקבל אלא ע"י מלאכים ואין תגיע תפלה זו להשי"ת. אולם כבר נזהר בזה המהר"ל בנתיבות עולם שם וכתב, כי כאשר מתפלל שיתן לו השי"ת עושר אשר שיהיה לו מקטרגים שאין ראוי לעושר, אבל כאשר מתפלל שלא יהיה לו מקטרגים שוב על הדבר שהוא מבקש אין מקטרגים כי הוא דבר ראוי מצד עצמו עכ"ד.

ויבאר יותר עפ"י משל למלכותא דארעא, שהשולח מכתב בקשה אל המלך בהכרח שיעבור המכתב מקודם בידי הממונים והמליצים המשרתים לפני המלך, כדי לבדוק אם ראוי המכתב לבוא לפני המלך, אולם היות שהמלך חשש פן יעכב אחד הממונים מכתב כל שהוא שלא כדת בגלל שנאתו אל הכותב או בגלל איזו סיבה שהיא, ולכן התקין המלך תיבה על ידי שער ארמון המלך אשר שם יוכל כל איש מאזרחי הארץ להכניס מכתב ובו הוא מודיע למלך ששלח מכתב בקשה אל המלך על ידי הממונים, ומכתב זה אין רשות לשום ממונה לעכבו אלא הוא הולך ישר ליד המלך בעצמו, ואף כי אין הכותב רשאי לכתוב באותו מכתב את גוף הבקשה כדי שלא להעמיס על המלך משא העם, מ"מ רשאי להודיע ששלח מכתב בקשה ע"י הממונים כדי שידע המלך לדרוש את המכתב מידי הממונים אם הם יעכבוהו שלא כדת. והמשל, אמנם כן התקין הקב"ה שהמלאכים הממונים הם יקבלו את התפלות ויכניסוהו מלפנים לפרגוד לפני הקב"ה, מ"מ לא מסר הקב"ה ענין זה אלא בגוף הבקשה והממונים בודקים אם הוא ראוי להתקבל לפני המלך, אבל הקב"ה גור גם, כי עצם התפלה שלא תעוכב תפלתו ע"י המקטרגים, מוגעת ישר לפני הקב"ה בלי שום אמצעי, ואם הוא ראוי לכך אז הקב"ה מסלק את כל העיכובים ותפלתו מתקבלת.

אולם יש להקשות על המהר"ל ז"ל שכתב להגיה מכניסי רחמים יכניסו רחמינו, שמתפללים להשי"ת שהמלאכים יכניסו תפלותינו, דאכתי תקשי דהא מבואר בסוטה (ג) דצבור רשאין להתפלל בלשון ארמי ופירש"י דצבור לא צריכי לסיועת המלאכים עיי"ש, וא"כ בסליחות שאומרים בצבור אמאי יתפללו שמכניסי רחמים יכניסו רחמינו הלא בצבור אין צורך בכך. וצ"ע. ואולי הכונה שמתפללין בצבור על התפלות שמתפללין גם ביחיד שמכניסי רחמים יכניסו, ובשעת תפלת הצבור מתפללין על כל התפלות וצ"ע. והתח"ס בתשובה הנ"ל כתב, שאמר הפוזמונים עם הצבור משום הן אל כביר לא ימאס ורק במכניסי רחמים האריך בנפילת אפים, ולכאורה איפכא י"ל דמה שאומרים בצבור אין לו מקום כלל, דבצבור אין צריך לסיועת מלאכי השרת וצ"ע.

(פניני להורות נתן - חודש תשרי)

המשך "דבר בעתו"
ואינם לומדים תורה, אמר הקב"ה משל לשתי אחיות ואחת לוקחה לאיש ואין לה בת זוג וכו' כך השיב הקב"ה יש לך בת זוג ושבת שמה, ונשבתה הם פנויים ממלאכה והם לומדים תורה, לכן טוב להתחיל ביום א', כי העם שמחים מחמת מצות התורה שהם לומדים בשבת, וגם מחמת עונג שבת, ואמרינן (שבת ב) אין השכינה שורה לא מחמת עצלות ולא מתוך עצבות אלא מתוך שמחה של מצוה, לכן טוב להתחיל להתפלל מתוך שמחה של מצוה, וגם הפייט מתחיל במצוה מנוחה עכ"ל.

ואייתא בשם הה"ק מהר"ד מבעל ז"ל שהטעם שתקנו להתחיל סליחות מיום א', כי הסליחות מתחילים "אין נפתח פה לפניך דר מתוהים, באלו פנים נשפוך שיחים, גלענו נתיבותיך הישרים והנכוחים", וא"כ תקשי באמת באלו פנים נשפוך שיחים. אולם איתא במכילתא (פ' יתרו כ) על כן ברח' את יום השבת ויקדשהו, ברכו במן וקדשו במאור פנים של אדם, ובמדרש (בראשית רבה פ"א ס"ב) לא דומה אור פניו של אדם כל ימות השבת כמו שהוא דומה לשבת [ומהאי טעמא קיי"ל דבשבת אין צריך בחתן פנים חדשות, כי בשבת יש לכל ישראל פנים חדשות]. הרי דבשבת זוכין למאור פנים. ולכן תקנו להתחיל בסליחות ביום א' אחר שבת, שאז עדיין שורה עליו אור פנים של שבת, ובזה יש לנו התנצלות על השאלה שבאלו פנים נשפוך שיחים, שבאים לשפוך שיחים במאור פנים של שבת עכ"ד. ויש להוסיף כי מתחילים הסליחות "לך ה' הצדקה ולנו בשת הפנים", אך בשבת איתות שבת, שעל ידי שבת הופכים את הבשת לשבת, ולכן תקנו לומר סליחות אחר השבת כדי להפוך את בושת הפנים לאור פני שבת.

המשך "שיח מהר"ן"
קיימי מקמי גברא רבא, כי גם הם עצם התורה, ולכן יש כח בתלמידי חכמים למעט עפ"י דרשות שלהם וחכמתם אחד מן המוספר, עכ"ד.

ובזה אמרתי מכבר ליתן טעם לשבח במה שידוע מזקיני החתם סופר ז"ע, שנולד בערב שבת יום ז' תשרי תקכ"ג, ובהגהותיו לספר "פרי חדש" הלכות ראש חודש, בחשבונות העיבור במקום שמסומן ומדובר אודות שנת תקכ"ג, כתב החת"ס בצידו הדף בהאי לישנא - "בו נולדתי ז' תשרי סמוך לקבלת שבת לאורך ימים טובים". ולכאורה צריך ביאור, בשלמא אם כותבים או מגיחים דברי תורה נחא, אבל לכתוב דברי חול בתוך הספר גופא, לכאורה הוי דבר תמוה, ואם בכל זאת רצה החת"ס לכתוב זאת, היה יכול לכתוב על כריכת הספר מבפנים. אמנם עפ"י דברי קדשו של המהר"ל, הדברים הם קילורין לעינינו, שהרי חכמי התורה הויין גופי תורה ממש, והחת"ס זכה להשיג בעוצם גודל קדושתו ופרישותו מעלת חכמי התורה, שכל מציאותו נתהווה להיות תורה ממש, וכיון שהרגיש בזה, על כן מצא לנכון לרשום את יום הולדתו בספר של תורה הוא ספר פרי חדש, שהם גופי תורה. [ראה בערכו של מרן החת"ס ביום כ"ה תשרי - מה שבאנו בזה].

והנה אכתי צריך ביאור טובא, אם ראינו שחכמים

(שיחה אחרי תפילת שחרית ביום י"ח אלו שנת תשס"ב)